

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

فرصت ها و چالش های سرمایه اجتماعی در حفظ نظم و امنیت در استان خراسان

جنوبی

ابوالفضل اکبری^۱

^۱ - مربی گروه جامعه شناسی، دانشگاه پیام نور

abolfazlakbari@yahoo.com

چکیده

سرمایه اجتماعی مفهومی است که در روابط اجتماعی افراد شکل گرفته و نشان دهنده میزان اهمیت و توجه اعضای جامعه نسبت به امور مدنی، هنجارهای اجتماعی و میزان اعتماد فردی و عمومی جامعه می باشد. در واقع سرمایه اجتماعی از طریق افزایش سطح مشارکت افراد و روابط آن ها در شبکه های اجتماعی (رسمی، غیر رسمی) موجب اعتماد اجتماعی گردیده و تاثیر مثبتی بر پایداری فرد به رفتارهای مدنی دارد. این امر نه تنها از گرفتار شدن فرد در دام انواع آسیب ها و انحرافات اجتماعی جلوگیری کرده بلکه با کاهش تنشها و تعارضات میان افراد نقش بسزایی در حفظ نظم و ایجاد امنیت پایدار در جامعه ایفا می نماید. البته به نظر می رسد که در مناطق مختلف و بویژه استان خراسان جنوبی سرمایه اجتماعی در راه تحقق نظم و امنیت اجتماعی با فرصتها و چالشهای متعددی مواجه می باشد که توجه به آنها لازم و ضروری به نظر می رسد. از طرفی بالا بودن میزان سرمایه اجتماعی همواره به معنای کارکرد و تاثیر مثبت آن در جامعه نیست چرا که اگر این سرمایه به جای توزیع در سطح عمومی جامعه و گروههای مختلف، حالت درون گروهی (قومی، قبیله ای) پیدا کند به عامل مخرب نظم و امنیت اجتماعی تبدیل خواهد شد. لذا در مقاله حاضر سعی شده است تا با بهره گیری از مطالعه ای اسنادی به بررسی فرصت ها و چالش های سرمایه اجتماعی در حفظ نظم و امنیت در استان خراسان جنوبی بپردازیم. نتایج مطالعه بیانگر آن است که علاوه بر موقعیت جغرافیایی و آسیب های اجتماعی ناشی از هم مرز بودن با کشور افغانستان و نتایج حاصل از توسعه اقتصادی و اجتماعی و گسترش شهر نشینی در سالیان اخیر، وجود فرهنگ قوم مدارانه در بین مردم شهرهای مختلف استان بویژه شهرهای قاین و بیرجند چالش هایی را در جهت ایفای نقش سرمایه اجتماعی در حفظ نظم و امنیت در استان خراسان جنوبی بوجود آورده است، چرا که اگر میزان سرمایه اجتماعی در سطح کلی جامعه و در بین اقشار، گروهها و مردم شهرهای مختلف استان افزایش یابد موجبات حفظ نظم و امنیت را فراهم می آورد. اما ازدیاد سرمایه اجتماعی درون گروهی به دلایلی از جمله قوم گرایی و تاکید بر هویت های محلی در درون برخی شهرستانهای استان، تهدیدی جدی در مقابل نظم و امنیت اجتماعی محسوب می شود. لذا تلاش در جهت از بین بردن احساس تبعیض در میان مردم شهرهای مختلف استان از طریق توزیع عادلانه امکانات و توجه به طرفیت های بومی و محلی هر یک از

^۱ - مربی گروه جامعه شناسی، دانشگاه پیام نور، ۰۹۱۵۵۲۰۰۵۶۶، abolfazlakbari@yahoo.com

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

شهرستانها در امر توسعه، به افزایش سطح سرمایه اجتماعی در استان خراسان جنوبی و در نتیجه ایجاد نظم و امنیت پایدار در این استان منجر خواهد شد.

واژه های کلیدی: سرمایه اجتماعی، نظم، امنیت اجتماعی، خراسان جنوبی

مقدمه:

امروزه در کنار سرمایه های انسانی، مالی و اقتصادی، سرمایه دیگری به نام سرمایه اجتماعی مورد بهره برداری قرار گرفته است. این مفهوم به پیوند ها و ارتباطات میان اعضاء یک شبکه به عنوان منبع با ارزش اشاره دارد که با خلق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضاء می شود. هر چند سرمایه اجتماعی مفهوم به نسبت جدیدی در ادبیات علوم اجتماعی می باشد و تعاریف متعددی نیز از این واژه صورت گرفته است، اما بسیاری از جامعه شناسان معتقدند این سرمایه نقشی بسار مهم تر از سرمایه فیزیکی و انسانی در جوامع ایفا می کند به طوری که در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه ها اثر بخشی خود را از دست داده و دستیابی به توسعه فرهنگی و اقتصادی جامعه با مشکل مواجه خواهد گردید. سرمایه اجتماعی، مجموعه ای از منابع و ذخایر ارزشمندی است که به صورت ذاتی و نهفته در روابط اجتماعی گروههای نخستین، ثانوی و در سازمان اجتماعی (نهاد های رسمی و غیر رسمی) وجود دارد. برخی از این ذخایر ارزشمند که گاه از آن به عنوان ارزشهای اجتماعی نیز یاد می شود، عبارتند از: صداقت، حس تفاهم، سلامتی نفس، همدردی، دلسوزی، همبستگی، فداکاری و ... سرمایه اجتماعی از طریق این منابع، کنش های کنشگران را آسان، سریع، کم هزینه و مطمئن می سازد و بدین وسیله آنان را در رسیدن به اهداف مشترک اجتماعی کمک می کند (فاتحی دهقانی، ۱۳۸۳) در واقع سرمایه اجتماعی وجوه گوناگون سازمان اجتماعی نظیر اعتماد، هنجارها، شبکه ها است که می تواند با تسهیل اقدامات هماهنگ کارایی جامعه را بهبود بخشیده (پوتنام، ۱۳۸۰: ۲۸۵) و به عنوان ابزاری اساسی قابلیت و کارایی بالایی در تبیین و توضیح مسایل و مشکلات جامعه داشته باشد. به همین جهت برای سرمایه اجتماعی اثرات مثبتی بیان کرده اند که در حوزه های مختلف علوم اجتماعی، اقتصادی و سیاسی قابل توجه و بررسی است. سرمایه اجتماعی با ایجاد رابطه و تشکیل گروهها، ارتباطات بین افراد را افزایش داده و این افزایش در ارتباطات موجب فواید زیادی برای فرد و جامعه می شود. همچنین سرمایه اجتماعی از طریق درونی سازی ارزش ها و تقویت هنجارها فضای جامعه را سالم و آماده هر نوع فعالیت فردی و اجتماعی نموده و به این ترتیب موجبات افزایش اعتماد عمومی بین افراد و تقویت نظم و انضباط اجتماعی در جامعه را فراهم می آورد. شاید به همین دلیل است که در بسیاری از کشورها بحث های زیادی پیرامون اهمیت سرمایه اجتماعی در حفظ نظم و انسجام اجتماعی صورت می گیرد اما از آنجایی که سرمایه اجتماعی نیز از تیررس تغییر و تحولات اتفاق افتاده در جوامع انسانی مصون نمانده است لذا فرایند شکل گیری و گسترش آن در جوامع مختلف روند یکسانی را طی نموده و همواره در معرض تغییر و نوسان بوده است به همین جهت در دولتهای امروزی بحث سرمایه اجتماعی در کانون مباحث سیاسی قرار دارد.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

در حال حاضر، در کشورهای مختلف بحثهای زیادی در مورد اهمیت سرمایه اجتماعی در ایجاد نظم و ثبات اجتماعی صورت می گیرد که خود ریشه در نگرانی از تغییر ماهیت خانواده و شبکه های موجود در اجتماع تحت تاثیر فرآیندهای صنعتی شدن، جهانی شدن و تضعیف نقش دولتهای ملی دارد. در واقع به عقیده وارنر سرمایه اجتماعی به عنوان راه حلی برای مشکلات توسعه در سطح اجتماعات محلی مورد توجه سیاست گذاران اجتماعی قرار گرفته است. (شارع پور، ۱۳۸۵). البته شواهد بیانگر آن است که بالا بودن میزان سرمایه اجتماعی در یک جامعه همواره دارای آثار و نتایج مثبت بویژه در زمینه ایجاد نظم اجتماعی نیست و چه بسا که این امر به افزایش تنشها و درگیریهای مختلف در جامعه منجر شود و آن زمانی است که این سرمایه به جای توزیع در بین گروههای مختلف جامعه، حالت درون گروهی (قومی، قبیله ای) پیدا کند. این امر بویژه در جوامعی که به لحاظ فرهنگی دارای بافت یکسانی نبوده و از خرده فرهنگهای مختلف قومی و قبیله ای برخوردار می باشند محتمل تر به نظر می رسد. از طرفی در استان خراسان جنوبی نیز به دلایلی از جمله موقعیت خاص جغرافیایی و همجواری با کشور افغانستان، وجود قوم گرایی و تعصب مردم شهرهای مختلف استان به ارزشهای فرهنگ خودی در مقابل شهرهای دیگر (که نمونه آن را می توان در حوادث مربوط به تقسیم استان خراسان بزرگ و انتخاب مرکز استان خراسان جنوبی مشاهده کرد) سرمایه اجتماعی با فرصتها و چالش های عمده ای در حفظ نظم و امنیت اجتماعی در این استان مواجه می باشد.

لذا با توجه به مطالب مذکور، در مقاله حاضر سعی بر آن است که از خلال مطالعه ای اسنادی به بررسی فرصت ها و چالش های سرمایه اجتماعی در حفظ نظم و امنیت در استان خراسان جنوبی بپردازیم.

مبانی نظری:

سابقه استفاده از اصطلاح سرمایه اجتماعی به سال ۱۹۱۶ بر می گردد، که برای اولین بار هنیفن که یک اصلاح گر امور مدرسه بود این مفهوم را مطرح کرد اما در واقع جیمز کلمن و تحقیق او در زمینه مشارکت در امور مدرسه (در شهر شیکاگو) بود که سبب جلب توجه امروزی به این مفهوم شد. سپس بورديو و در دهه ۱۹۹۰ پوتنام از این مفهوم برای مطالعه نهادهای دموکراتیک در ایتالیا استفاده کرد. بین سال های ۱۹۹۱ و ۱۹۹۵ تعداد مقالات و مجلات علمی که در فهرست کلمات کلیدی آن ها سرمایه اجتماعی وجود داشت تعداد ۱۰۹ مقاله بود اما این رقم بین سال های ۱۹۹۶ و ۱۹۹۹ به تعداد ۱۰۰۳ مقاله افزایش یافت (باوم، ۲۰۰۰) که نشان از توجه فزاینده به این مفهوم در مطالعات علمی داشت. به طوری که اکنون در بسیاری از رشته های علمی از جمله جامعه شناسی، علوم سیاسی، اقتصاد و .. از سرمایه اجتماعی سخن گفته می شود که نشان از علاقه محققین و رشته های مختلف به این موضوع می باشد که در این راستا می توان به نظرات سه متفکر به طور خاص اشاره کرد که عبارتند از: پیر بورديو، جیمز کلمن و رابرت پوتنام.

(۱) پیر بورديو:

پیر بورديو از اولین جامعه شناسان و محققانی است که به تحلیل سیستماتیک ویژگیهای سرمایه اجتماعی پرداخت. براساس تعریف بورديو، سرمایه اجتماعی، حاصل جمع منابع بالقوه و بالفعلی است که نتیجه مالکیت شبکه بادوامی از روابط

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

نهادی شده بین افراد و به عبارت ساده‌تر، عضویت در یک گروه است. البته سرمایه اجتماعی مستلزم شرایطی به مراتب بیش از وجود صرف شبکه پیوندهاست. در واقع پیوندهای شبکه‌ای می‌باید از نوع خاصی، یعنی مثبت و مبتنی بر اعتماد باشند. از نظر بورديو، سرمایه اجتماعی به عنوان شبکه‌ای از روابط و دیعه‌ای طبیعی یا اجتماعی نیست، بلکه در طول زمان برای کسب آن باید تلاش کرد. به تعبیر او سرمایه اجتماعی محصول نوعی سرمایه‌گذاری فردی یا جمعی، آگاهانه یا ناآگاهانه است که به دنبال تثبیت یا باز تولید آنگونه روابط اجتماعی است که مستقیماً در کوتاه مدت یا بلند مدت قابل استفاده هستند.

بورديو به منظور تحلیل سرمایه اجتماعی در ابتدا انواع مختلف دیگر سرمایه را که عبارتند از سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی و سرمایه نمادین تشریح نموده و سپس مطرح می‌کند که سرمایه اجتماعی عبارت است از شبکه‌ای از روابط فردی و جمعی که هر فرد یا جمعی در اختیار دارد. این تعریف باعث می‌شود تا اولاً "فضاهای مفهومی سرمایه اجتماعی محدودتر شده و ثانیاً آن را از سایر انواع سرمایه‌ها به ویژه سرمایه‌های فرهنگی و نمادین جدا نماید. از نظر بورديو سرمایه اجتماعی جمع منابع بالقوه و بالفعلی است که نتیجه مالکیت شبکه بادوامی از روابط نهادی شده بین افراد و به عبارت ساده‌تر، عضویت در گروه برای دستیابی به منابع آن گروه است. در واقع پیوندهای شبکه‌ای می‌بایست از نوع خاصی باشند، یعنی مثبت و مبتنی بر اعتماد. از دیدگاه بورديو سرمایه اجتماعی دو شاخص اساسی دارد: (۱) اعتماد (۲) پیوند. از نظر بورديو سرمایه اجتماعی در نهایت می‌تواند سرمایه اقتصادی به همراه داشته باشد. (چلبی، ۱۳۷۵). بورديو علاقمند به مساله دوام طبقه اجتماعی و دیگر انواع تعدی در مساله بی عدالتی بود. او برجسته ترین چیزی که از اقتصاد سیاسی بیرون می‌کشد همان چیزی است که سرمایه فرهنگی می‌نامد. به نظر او سرمایه فرهنگی در درون یک فضای اجتماعی پخش شده است و سپس به وسیله میراث، انتقال یافته و بالاخره به صورت فرهنگ سرمایه گذاری می‌شود. سرمایه اجتماعی برای بورديو موقعیت ها و روابط در گروه ها و شبکه های اجتماعی است که دسترسی به فرصت ها، اطلاعات، منابع مادی و موقعیت اجتماعی را برای افراد افزایش می‌دهد. به نظر بورديو تطابقی میان جایگاه اجتماعی و سلیقه ها و رفتارها وجود دارد مثلاً اینکه فضای طبقه اجتماعی برتر، چه نوع ورزش ها، نوشیدنی ها، گرایش های سیاسی و غیره را ترجیح می‌دهند.

از نظر بورديو، تراکم و دوام ارتباطات هر دو اهمیت فراوان دارند. سرمایه اجتماعی نمایانگر ادغام منابع بالفعل و بالقوه ای است که برای مالکیت شبکه ای بادوام به کار رفته اند. همچنین وی معتقد است که ارزش ارتباطات یک فرد (یا حجم سرمایه اجتماعی یک عامل) به تعداد ارتباطات فعال شده و حجم سرمایه (فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی) هر ارتباط بستگی دارد. بورديو برای نمایش تعامل بین ارتباطات و سرمایه مالی یا فرهنگی، اعضای حرفه ها را مثال می‌زند، مانند وکلا یا پزشکان که با بهره برداری از سرمایه اجتماعی - ارتباطات، مقبولیت و احترام - اعتماد و اطمینان مشتریان را در یک جامعه سطح بالا به دست می‌آورند یا حتی از آن در زمینه شغلی و سیاسی بهره برداری می‌کنند. برعکس بورديو معتقد است آنانی که فقط به کیفیت تحصیلات خود متکی هستند، بیشتر از همه در قبال کسادی مدرکی (اعتباری) زخم پذیرند، چون نه فقط دچار نبود ارتباطات هستند، بلکه ضعف فقر سرمایه فرهنگی آنان سبب کاهش آگاهی در مورد نوسانات بازاری در مورد مدارک آنان است. پس بورديو سرمایه اجتماعی را شبکه ای از روابط اجتماعی می‌داند که در طول زمان برای کسب آن باید تلاش کرد. (بورديو، ۱۹۸۶: ۲۵) تاکید بورديو بر مشارکت فرد در شبکه های اجتماعی است که این مشارکت سبب

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

دسترسی او به منابع و امکانات گروه می شود. در واقع تئوری بوردیو به فهم این نکته کمک می کند که چگونه فرد می تواند با استفاده از سرمایه اجتماعی موقعیت اقتصادی خود را در جامعه بهبود بخشد. لذا در دیدگاه بوردیو سرمایه اجتماعی نوعی محصول اجتماعی است که ناشی از تعامل اجتماعی می باشد.

(۲) جیمز کلمن:

جیمز کلمن اولین محقق بود که به بررسی تجربی مفهوم سرمایه اجتماعی و عملیاتی کردن آن پرداخت. او در تحلیل و تبیین سرمایه اجتماعی به جای توجه به ماهیت و محتوای آن به کارکرد سرمایه اجتماعی توجه دارد. از نظر او سرمایه اجتماعی بخشی از ساختار اجتماعی است که به کنشگر اجازه می دهد با استفاده از آن به منابع خود دست یابد.

کلمن مطرح می کند که سرمایه اجتماعی بر کارکرد آن بنا شده است. به زعم او سرمایه اجتماعی عنصری مجزا نیست بلکه مجموعه ای از عناصر متفاوت است که دو ویژگی مشترک دارند: همه آنها جنبه ای از ساخت اجتماعی هستند و کنش های معین افراد را در درون ساختار تسهیل می کنند (همان: ۴۶۴). از دیدگاه کلمن، مفهوم سرمایه اجتماعی نشان دهنده آن است که چگونه ساختار اجتماعی یک گروه می تواند به عنوان منبعی برای افراد آن گروه عمل نماید. کلمن وجود سرمایه اجتماعی را در اعتماد، اطلاع رسانی و ضمانت اجراهای کارآمد، روابط اقتدار و میزان تکالیف در گروه می داند.

(۳) رابرت پوتنام:

رابرت پوتنام یکی از مهمترین نظریه پردازان سرمایه اجتماعی است. به باور او درحالی که سرمایه مادی به دارائیهای مادی و سرمایه انسانی به ویژگیها و استعدادهای افراد اشاره دارد، سرمایه اجتماعی ناظر بر ارتباطات و شبکههای اجتماعی، هنجارها و اعتماد متقابل ناشی از آنهاست. از نظر پوتنام سرمایه اجتماعی بر قابلیت جامعه برای ایجاد انواع انجمنهای داوطلبانه دلالت دارد که افراد را به همکاری با یکدیگر و در نتیجه حفظ تکررگرای دموکراتیک تشویق می کند.

پوتنام مقوله سرمایه اجتماعی را مرتبط با جمع و جامعه می داند و این مفهوم را اینگونه تعریف می کند: شبکهها، هنجارها و اعتماد، شرکت کنندگان را به همکاری جدی تر و کارآمدتر برای دستیابی به هدفهای مشترک قادر می سازد، بنابراین پوتنام سرمایه اجتماعی را به عنوان همبستگی اجتماع محلی دارای ویژگیهای ذیل می داند:

- ۱- وجود مجموعه ای مترکام از سازمانها و شبکههای اجتماع محلی.
- ۲- سطوح بالای تعهد مدنی یا مشارکت در شبکههای اجتماعی محلی.
- ۳- هویت محلی قوی و مثبت و نیز احساس تجانس و برابری با اعضای اجتماع محلی.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

۴- هنجارهای تعمیم یافته محلی مربوط به اعتماد و کمک متقابل بین اعضای اجتماع محلی و اینکه آیا آنها یکدیگر را به لحاظ شخصی می‌شناسند یا خیر.

۵- شبکه‌های مشارکت مدنی تجسم همکاری‌های موفقیت‌آمیز گذشته هستند که می‌توانند همچون الگویی فرهنگی برای همکاری‌های آتی عمل کند.

پوتنام سرمایه اجتماعی را به عنوان یک کالای عمومی (سرمایه اجتماعی بالا نتایج سودمندی همانند کاهش جرم یا افزایش مشارکت سیاسی را برای جامعه تسهیل می‌کند) تعریف می‌کند.

پوتنام سرمایه اجتماعی را آن دسته از عناصر و ویژگی‌های نظام اجتماعی (مانند اعتماد اجتماعی، هنجارهای معامله متقابل و شبکه‌های اجتماعی) می‌داند که هماهنگی و همکاری را در میان افراد یک جامعه برای دستیابی به سود متقابل تسهیل می‌کنند. وی سرمایه اجتماعی را به دو شکل سرمایه اجتماعی درون گروهی و بین گروهی تقسیم می‌کند. رابرت پاتنام با ایجاد تمایز بین انواع سرمایه‌ها و تقسیم سرمایه اجتماعی به درون گروهی و بین گروهی در تدوین مبانی نظری آن سهم قابل توجهی داشته است.

پوتنام برای مطالعه خود کارکرد سازمان‌های منطقه ای را به عنوان متغیر وابسته و رشد اقتصادی و سرمایه اجتماعی را به عنوان متغیرهای مستقل تحقیق خود در نظر می‌گیرد. برای سنجش رشد اقتصادی از شاخصهای اقتصادی مرسوم مانند بی سواد، میزان اشتغال در بخش صنعت و غیره بهره جست و برای سنجش سرمایه اجتماعی نیز از سه شاخص آگاهی، مشارکت و نهادهای مدنی استفاده نمود. او با انجام مطالعاتی میدانی، مصاحبه با مردم، اعضای شوراهای و مراجع به تاریخ مدنی داده‌های مورد نظر خود را گردآوری و به تحلیل آنها پرداخت بخشی از عواملی که پاتنام بر آن تاکید دارد، موضوع سرمایه اجتماعی است و آنرا راه حلی برای درمان مسائل کنش جمعی می‌داند. از نظر وی سرمایه اجتماعی "شبکه‌ها، هنجارها و اعتمادی است که مشارکت کنندگان را قادر می‌سازد تا به طور موثرتری باهمدیگر کنش داشته باشند و اهداف مشترکشان را پیگیری نمایند. (پوتنام، ۱۳۸۰، ۵۶) پوتنام مطالعات زیادی را بررسی نموده است که پیوند مثبتی را بین سرمایه اجتماعی و دموکراتیک بودن دولت، موفقیت تحصیلی، جرم، رفاه کودکان، شادکامی و سلامت جسمانی و روانی گزارش نموده اند. وی نتایج مطالعات متعددی را ذکر می‌کند که نشان از وجود رابطه بین پیوند اجتماعی با سلامتی و بهزیستی شخصی دارند. رابرت پوتنام سرمایه اجتماعی را مجموعه اعتماد، هنجارها، و شبکه‌های پیوند که همکاری را برای سود متقابل تسهیل می‌کنند می‌داند که نتیجه آن انواع متفاوتی از کنش‌های جمعی است. او سه شاخص برای سرمایه اجتماعی در نظر می‌گیرد: آگاهی، مشارکت و نهادهای مدنی

پوتنام بیشتر بر تاثیر سرمایه اجتماعی در سطح ملی علاقه مند می‌باشد، این که سرمایه اجتماعی چه تاثیری بر نهادهای دموکراتیک و در نهایت بر توسعه اقتصادی دارد او سرمایه اجتماعی را شامل اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی می‌داند که همکاری و تعاون را برای رسیدن به منافع متقابل آسان می‌سازند (همان) به اعتقاد او شبکه‌های مشارکت مدنی مانند

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

انجمن های داوطلبانه، تعاونی ها، باشگاههای ورزشی و نظیر آنها از اشکال اساسی سرمایه اجتماعی محسوب می شوند. این شبکه ها هنجار کنش و واکنش متقابل را در جامعه تقویت می کنند. پوتنام به مطالعه دموکراسی در ایتالیا پرداخت و دریافت که مناطق شمالی ایتالیا که دارای سرمایه اجتماعی بالایی هستند (یعنی مشارکت گسترده در فعالیت های گروهی، اعتماد اجتماعی و همکاری دارند) نسبت به مناطق جنوبی که میزان مشارکت اجتماعی اندک است از توسعه اقتصادی بیشتری برخوردارند و دولت محلی آنها نیز بیشتر در مقابل مردم پاسخگو است.

با جمع بندی نظرات و تئوریهای ابراز شده می توان سرمایه اجتماعی را مجموعه ای از شبکه ها، هنجار ها، ارزش ها و درکی دانست که همکاری درون گروهها و بین گروهها را در جهت کسب منافع متقابل تسهیل می کند و این نوع از سرمایه با میزان مشارکت افراد در زندگی جمعی و وجود عامل اعتماد در بین آنان بیان می شود. و نقش اساسی را در نظم و انسجام اجتماعی ایفا می نماید.

روش شناسی تحقیق:

پژوهش حاضر با استفاده از روش مطالعه اسنادی و کتابخانه ای انجام شده است به طوریکه اطلاعات لازم در خصوص موضوع تحقیق از خلال بررسی منابع موجود (کتاب ها، مقالات و...) جمع آوری گردیده و در نهایت با رویکردی تحلیلی به بررسی فرصتها و چالشهای سرمایه اجتماعی در حفظ نظم و امنیت در استان خراسان جنوبی پرداخته شده است. سرمایه اجتماعی به عنوان متغیر وابسته این تحقیق، مفهومی کلی است که از اجزا و عناصر مختلفی تشکیل شده است. ابعاد سرمایه اجتماعی عبارتند از: اعتماد اجتماعی، ارزشهای اجتماعی، امنیت اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و سرمایه فرهنگی. به عقیده برخی صاحب نظران، اعتماد مهمترین بعد سرمایه اجتماعی است و دیگر ابعاد آن را تحت تاثیر قرار می دهد. اعتماد تمایل افراد به قبول ریسک در یک موقعیت اجتماعی است، که این تمایل مبتنی بر حس اطمینان به این نکته است که دیگران به گونه ای که انتظار می رود عمل نموده و شیوه ای حمایت کننده را در پیش خواهند گرفت. به تعبیر فوکویاما اعتماد انتظاری است که در یک اجتماع منظم، صادق و دارای رفتار تعاونی خود را نشان می دهد (شریف ثانی، ۱۳۸۴). همچنین برخی از ابعاد سرمایه اجتماعی بیانگر پیوندهای عینی بین افراد و به عبارت دیگر، ارتباطات آنها با یکدیگر است این پیوندها می تواند از دو نوع باشد:

الف- افراد می توانند به شیوه ای غیر رسمی از طریق دوستی ها و دیگر انواع پیوند های شبکه ای با یکدیگر در ارتباط باشند. به عبارت دیگر، هر فردی دارای یک شبکه اجتماعی است که این شبکه می تواند حاوی انواع روابط باشد مانند دوستی یا پیوند های عاطفی، نزدیکی در محیط مانند همسایگی یا مجاورت مکانی در اداره، روابط خویشاوندی و نظایر آن. ب- جدا از پیوندهای غیر رسمی با دیگران، فرد می تواند از طریق عضویت رسمی در انجمن ها و گروههای داوطلبانه، با دیگران در ارتباط باشد. (محمدی، ۱۳۸۴).

پوتنام برای سنجش سرمایه اجتماعی از سه شاخص آگاهی، مشارکت و نهادهای مدنی استفاده می کند و در کتاب ((بولینگ)) از یک شاخص ترکیبی با چهارده سنجه به تفکیک فعالیت های انجمن رسمی و غیر رسمی و سطوح اعتماد استفاده نموده است. (فیلد، ۲۰۰۳) به نظر فوکویاما سرمایه اجتماعی به دلیل بعد کیفیتی که دارد سنجش آن مشکل است.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

به نظر او به جای سنجش و اندازه گیری سرمایه اجتماعی به عنوان یک ارزش مثبت، می توان نبود سرمایه اجتماعی را از طریق وجود الزامات اجتماعی از قبیل میزان جرم و جنایت ، فرو پاشی خانواده ، مصرف مواد مخدر ، طرح دعاوی و دادخواهی ، خودکشی ، فرار از پرداخت مالیات و موارد مشابه را به روش مرسوم اندازه گیری کرد . و فرض بر این است که چون سرمایه اجتماعی وجود هنجارهای رفتاری مبتنی بر تشریک مساعی را منعکس می کند . انحرافات اجتماعی نیز بالفعل بازتاب نبود سرمایه اجتماعی خواهد بود (فوکویاما، ۱۳۷۹).

در ایران نیز در برخی تحقیقات سرمایه اجتماعی با آگاهی، اعتماد به افراد ، اعتماد به نهادها و سازمان ها ، مشارکت اجتماعی ، روابط اجتماعی با خانواده ، دوستان و همسایگان مورد سنجش قرار گرفته است . و در برخی از تحقیقات نیز سرمایه اجتماعی با عناصری همچون آگاهی، مطالعه مطبوعات، دیدن تلویزیون، فعالیت های مذهبی و رفت و آمد خانوادگی مورد ارزیابی و سنجش قرار گرفته است . در این مقاله منظور از سرمایه اجتماعی که متغیر وابسته تحقیق را تشکیل می دهد عبارت است از میزان اعتماد مردم استان خراسان جنوبی به همشهریان خود و شهروندان سایر شهرهای استان، و همچنین سطح مشارکت اجتماعی، تعاون، همدلی و ارتباطات اجتماعی شهروندان شهرهای مختلف استان خراسان جنوبی با یکدیگر، که تاثیر آن در حفظ نظم و امنیت در این استان مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

فرصتها و چالشهای سرمایه اجتماعی در حفظ نظم و امنیت در استان خراسان جنوبی:

همانگونه که گفته شد سرمایه اجتماعی نقش مهمی در افزایش اعتماد عمومی بین افراد و تقویت نظم و امنیت اجتماعی در جامعه دارد. اما به نظر می رسد در استان خراسان جنوبی تحت تاثیر عوامل متعددی این نقش با فرصتها و چالشهای متعددی مواجه می باشد که به بررسی اجمالی برخی از این عوامل می پردازیم:

۱- عوامل ناشی از موقعیت جغرافیایی استان

استان خراسان جنوبی شرقی ترین استان کشور است که با مصوبه مجلس شورای اسلامی و پس از تقسیم استان خراسان به سه استان، در سال ۱۳۸۲ ایجاد شد. مساحت این استان ۹۵،۳۸۵ کیلومتر مربع است و مرکز آن شهرستان بیرجند می باشد. بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵، جمعیت آن برابر با ۶۰۰،۴۶۸ نفر می باشد که از این نظر بیست و هفتمین استان کشور است. این استان از شمال با استان خراسان رضوی، از غرب با استان یزد، از شرق با کشور افغانستان، از جنوب با استان سیستان و بلوچستان و از جنوب غربی با استان کرمان هم مرز است.

هرچند از دیر باز به دلیل شرایط خاص آب و هوایی و کم بودن میزان بارندگی به منظور تامین آب بیشتر و انجام فعالیت های کشاورزی (بویژه در مورد دو محصول استراتژیک زرشک و زعفران) زمینه حضور و مشارکت افراد در فعالیتهای گروهی در این استان فراهم بوده است (که خود باعث افزایش سرمایه اجتماعی می شده است). اما این استان به دلیل قرار گرفتن در مسیر ترانزیت مواد مخدر و همچنین ورود مهاجرین افغانی همواره با آسیبهای مختلف اجتماعی خصوصا اعتیاد مواجه بوده است. این در حالی است که نتایج تحقیقات انجام شده نشان دهنده آن است که اعتیاد علت بسیاری از آسیبهای اجتماعی از جمله طلاق، بزهکاری، سرقت و... می باشد. از طرفی از دیدگاه تئوری بی سازمانی اجتماعی، سرمایه اجتماعی موجب کاهش آسیب های مختلف اجتماعی می گردد زیرا سرمایه اجتماعی نیروی جمعی را برای تحمیل نظم به وجود می آورد و گروهها

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

را در افزایش سطوح کنترل غیر رسمی شان توانمند می سازد . پس در این دیدگاه سرمایه اجتماعی پایه و اساس کنترل اجتماعی است. بنابر این چون جوامع سازمان نیافته قادر به انباشت سرمایه اجتماعی لازم نیستند گرفتار آسیب های مختلف اجتماعی می باشند (رز و کلیر، ۱۹۹۸: ۸).

افزایش آسیبهای مختلف اجتماعی در یک جامعه موجبات فرسایش و زوال سرمایه اجتماعی در آن جامعه را فراهم می آورد. و طبیعتاً با از بین رفتن سرمایه اجتماعی حفظ نظم و امنیت به آسانی ممکن نبوده و مستلزم تحمیل هزینه های مادی و معنوی هنگفتی به جامعه می باشد. لذا موقعیت جغرافیایی خاص استان خراسان جنوبی و همجواری آن با یکی از عمده کشورهای تولید کننده مواد مخدر همواره چالشهایی را در زمینه سرمایه اجتماعی این استان و نقش آن در حفظ نظم و امنیت بوجود آورده است.

۲- وجود فرهنگ قوم مدارانه در میان مردم شهرستانهای مختلف استان

مطابق با آخرین تقسیمات کشوری استان خراسان جنوبی دارای ۸ شهرستان، ۲۲ شهر، ۲۰ بخش و ۴۹ دهستان می باشد. که بیرجند، فردوس و قاین مهمترین شهرهای این استان می باشند. با وجود اشتراکات فرهنگی میان شهرهای مختلف استان خراسان جنوبی، اما هریک از این شهرها دارای ویژگیهای فرهنگی، قومی و گویشی خاصی هستند که ساکنان آنها را از ساکنین دیگر شهرهای استان متمایز می کند. و بر این اساس میزان اعتماد، صمیمیت و همکاری بین مردم هریک از این شهرها متفاوت می شود.

بنابراین در استان خراسان جنوبی با دو نوع سرمایه اجتماعی مواجه می باشیم: سرمایه اجتماعی درون گروهی و سرمایه اجتماعی برون گروهی. منظور از سرمایه اجتماعی درون گروهی آن میزان از اعتماد، پیوند، همکاری و صمیمیت است که میان اعضای متعلق به یک گروه اجتماعی از جمله مردم یک منطقه و شهر خاص وجود دارد مانند سرمایه اجتماعی مردم شهر قاین یا بیرجند. در حالی که سرمایه اجتماعی برون گروهی یا بین گروهی به میزان اعتماد، همکاری و صمیمیت بین گروهها و اقشار مختلف در سطح یک جامعه اشاره دارد مانند سرمایه اجتماعی میان شهرهای مختلف استان خراسان جنوبی. پر واضح است در استان خراسان جنوبی به دلیل فرهنگ قوم مدارانه و تاکید بر هویت های قومی که از دیر باز میان مردم شهرهای مختلف استان (بویژه شهرهای قاین و بیرجند) وجود داشته و نمونه های آن را می توان در حوادث مربوط به انتخاب مرکز استان خراسان جنوبی در اوایل دهه ۸۰ مشاهده کرد همواره میزان سرمایه اجتماعی درون گروهی (درون هر شهر) از میزان سرمایه اجتماعی کل استان بالاتر بوده است. این در حالی است که بالا بودن میزان سرمایه اجتماعی درون یک گروه خاص لزوماً به معنای بالا بودن میزان آن در سطح کل جامعه نیست و تنها زمانی میزان سرمایه اجتماعی در سطح جامعه بالا خواهد بود که بین افراد گروههای مختلف پیوند های مثبت و مبتنی بر اعتماد وجود داشته باشد. در این صورت است که سرمایه اجتماعی آثار و نتایج مثبتی را در حوزه های مختلف در بر خواهد داشت و از طریق افزایش اعتماد اجتماعی به کاهش تنش ها و افزایش امنیت و انسجام اجتماعی منجر می گردد. بنا براین تاکید مردم استان خراسان جنوبی بر هویت های قومی و منطقه ای که گاه به تقابل فیزیکی یا ذهنی مردم شهرهای مختلف این استان می انجامد نه تنها منجر به شکل گیری و تقویت سرمایه اجتماعی ثمر بخش و تقویت نظم و امنیت اجتماعی نمی گردد بلکه با ایجاد نوعی سرمایه اجتماعی فاسد که شامل شبکه هایی است که فعالیت های مجرمانه را تشویق و به آسیب های مختلف

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

اجتماعی دامن می زند تهدیدی در برابر نظم و امنیت اجتماعی به حساب می آید. نتیجه آنکه سرمایه اجتماعی مردم شهرهای مختلف استان خراسان جنوبی در صورتی که به تقویت و افزایش سرمایه اجتماعی کل استان منجر گردد فرصتی را در زمینه حفظ نظم و امنیت در این استان فراهم می آورد و در غیر اینصورت به تهدیدی در مقابل سرمایه اجتماعی و نقش آن در حفظ نظم و امنیت اجتماعی در این استان بدل خواهد شد.

۳- پیامدهای ناشی از شهرنشینی و توسعه اقتصادی و اجتماعی استان

هرچند سبک زندگی سنتی و تاکید بر ارزشهای اجتماعی نظیر صداقت، همکاری و نوع دوستی هنوز هم به عنوان خصایص اکثریت مردم خراسان جنوبی مطرح است و این امر نقش زیادی را در تقویت سرمایه اجتماعی مردم این دیار داشته، اما با تقسیم استان خراسان بزرگ و شکل گیری استان خراسان جنوبی از سال ۱۳۸۲ تا کنون، شاهد رشد و گسترش شهرنشینی و همچنین روند روبه رشد توسعه اقتصادی و اجتماعی بویژه در چند شهر بزرگ این استان می باشیم. این در حالی است که سطح توسعه اقتصادی و اجتماعی یک جامعه نیز از جنبه های مختلف فرصتها و تهدیداتی را برای سرمایه اجتماعی آن جامعه بوجود می آورد. چنانکه گسترش شهرنشینی و تغییر سبک زندگی سنتی به عنوان یکی از پیامدهای توسعه از طریق کاهش سطح روابط اجتماعی افراد و گسترش فرد گرایی موجب فرسایش سرمایه اجتماعی می گردد. به طوریکه به نظر زیمل، فرایندهایی نظیر تقسیم کار فزاینده، عقلانیت مفرط، سلطه روز افزون و نظایر آن (که همگی از ویژگیهای زندگی شهری می باشند) سبب پیدایش دلزدگی و احتیاط در روابط اجتماعی موجود در کلان شهر شده است. در این حالت فرد قادر نیست تفاوت ها را دریابد برای چنین فردی، همه انسان ها در یک سطح و بدون تمایز ظاهر می شوند. در چنین شرایطی اهمیت زندگی از میان می رود و رضایت از زندگی کاهش می یابد. از طرفی به موازات افزایش افراد و تراکم فیزیکی روابط چهره به چهره کارکرد خود را از دست داده و جای خود را به روابط دیگری می دهند. به اعتقاد زیمل، نتیجه چنین شرایطی ناپایداری روابط و کاهش اعتماد اجتماعی و در نهایت کاهش سرمایه اجتماعی است (شارع پور، ۱۳۸۵). به اعتقاد گیدنز نیز در جوامع مدرن ارتباطات خویشاوندی عملاً محدود به چند نفر خویشاوند نزدیک شده است و بیشتر مردم آگاهی اندکی از خویشاوندان دورتر دارند (گیدنز، ۱۳۸۰). بنابراین تحت تاثیر گسترش شهرنشینی شاهد کاهش سطح روابط اجتماعی افراد و در نتیجه کاهش اعتماد و سرمایه اجتماعی بین آنها خواهیم بود. که این امر بویژه در شهرهای بزرگ استان تهدیدی برای حفظ نظم و امنیت خواهد بود.

مهاجر پذیری یکی دیگر از پیامدهای ناشی از توسعه استان خراسان جنوبی است که بر سرمایه اجتماعی این استان و نقش آن در حفظ نظم و امنیت اثر می گذارد. این موضوع بویژه در شهرستان بیرجند که به عنوان مرکز استان زمینه فعالیت مشاغل و تخصص های مختلف را فراهم آورده است از حساسیت خاصی برخوردار است. چرا که مهاجران با داشتن فرهنگ و ارزشهای خاص خود موجبات تغییر بافت فرهنگی جامعه میزبان را فراهم آورده و بر سرمایه اجتماعی آن تاثیر می گذارند مثبت یا منفی بودن این تاثیرات نیز به میزان همنوایی مهاجرین با فرهنگ بومی جامعه میزبان و میزان اثر گذاری آنها در این جوامع بستگی دارد. بنابراین مهاجرینی که بدون داشتن تخصص و مهارتی خاص و با هدف جستجوی فرصتهای شغلی (که غالباً به مشاغل کاذب منتهی می شود) اقدام به مهاجرت می کنند تهدیدی برای سرمایه اجتماعی جامعه میزبان و نظم و امنیت آن محسوب می گردند. لذا به نظر می رسد بخشی از مهاجرین به استان خراسان جنوبی و شهرستان بیرجند

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

بویژه اتباع بیگانه به دلایلی که ذکر آن گذشت تهدیدی برای سرمایه اجتماعی و نقش آن در حفظ نظم و امنیت این استان به شمار می آیند.

نتیجه گیری و پیشنهادات:

از مجموع مطالب مطرح شده چنین استنباط می شود که سرمایه اجتماعی از طریق ایجاد شبکه ای از روابط، پیوندها و اعتماد بین افراد زمینه ایجاد و حفظ نظم و امنیت اجتماعی در جامعه را فراهم می آورد. اما سرمایه اجتماعی در راه رسیدن به این هدف در جوامع مختلف با فرصتها و چالشهایی مواجه می باشد. این امر بویژه در استان خراسان جنوبی از حساسیت خاصی برخوردار است چرا که موقعیت جغرافیایی خاص این استان و همجواری آن با کشور افغانستان و قرار گرفتن در مسیر ترانزیت مواد مخدر این استان را به یکی از استانهای آسیب پذیر به لحاظ مسایل و آسیب های اجتماعی تبدیل نموده است که ریشه بسیاری از آنها را باید در معضل اعتیاد به مواد مخدر جستجو نمود. این امر بر سرمایه اجتماعی مردم استان و نقش آن در حفظ نظم و امنیت تأثیرات منفی برجای می گذارد. از طرفی تعصبات قومی و منطقه ای مردم شهرهای مختلف این استان نسبت به فرهنگی بومی شهر خود هر چند به تقویت سرمایه اجتماعی درون گروهی منجر گردیده اما این سرمایه بیش از آنکه در جهت تقویت سرمایه اجتماعی سطح استان گام بردارد به مانعی در مقابل آن تبدیل گشته و چالشهایی را در زمینه حفظ نظم و امنیت در این استان بوجود آورده است. از طرفی هر چند تأکید بر حفظ ارزشهای سنتی و فرهنگ بومی در میان اغلب مردم خراسان جنوبی به چشم می خورد و همین امر فرصتی را برای تقویت سرمایه اجتماعی و نقش آن در حفظ نظم و امنیت بوجود آورده است. اما به نظر می رسد این سرمایه در اغلب شهرهای استان که در معرض فرآیندهای نوسازی و توسعه قرار گرفته اند کم و بیش با آسیبهای جدی مواجه می باشد. چنانکه به دلایلی از جمله ازدیاد فردگرایی، مشغله های شغلی، زندگی شهر نشینی، عقلانیت افراطی، گسترش رسانه ها و بویژه فضاهای مجازی، تقسیم کار فزاینده و افزایش آسیب های مختلف اجتماعی شاهد کاهش سطح روابط اجتماعی، اعتماد و پیوندهای افراد در شهرهای بزرگ استان و در نهایت فرسایش سرمایه اجتماعی در این شهرها می باشیم. تشکیل استان خراسان جنوبی در سال ۱۳۸۲ و انتخاب شهر بیرجند به عنوان مرکز این استان به لحاظ عوامل اقتصادی، اجتماعی و نیاز به مشاغل و تخصص های مختلف زمینه مهاجرت بسیاری از افراد (حتی افراد فاقد مهارت و تخصص لازم) را به این استان و بویژه شهرستان بیرجند فراهم آورده است. این مساله علاوه بر تأثیرات مثبت خصوصا در زمینه توسعه استان بدلیل وجود تقابل فرهنگی و عدم جذب مهاجرین در فرهنگ بومی زمینه ساز بروز مشکلات عدیده ای بویژه در زمینه نظم و امنیت شده است. در نهایت به نظر می رسد که با اتخاذ سیاستگذاریهای صحیح اجتماعی و توسعه شبکه های مشارکت مدنی که احتمال همکاری شهروندان را در جهت منافع متقابل بیشتر می کند می توان در جهت تقویت سرمایه اجتماعی در استان خراسان جنوبی و نقش آن در حفظ نظم و امنیت اجتماعی در این استان گام برداشت. در نهایت بر اساس نتایج برآمده از پژوهش حاضر می توان پیشنهاداتی به شرح ذیل ارائه نمود:

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

- کنترل بیشتر مرزها و مبادی ورودی و خروجی استان با کشور افغانستان به منظور جلوگیری و کاهش ورود مواد مخدر از این کشور.
- ایجاد بسترهای مناسب جهت تقویت میزان مشارکت اجتماعی مردم استان از جمله توجه به گسترش و توسعه سازمانهای مردم نهاد وانجمن های خیریه در سطح استان.
- تقویت حس ایثار و از خود گذشتگی و تاکید بر روحیه جمع گرایی به خصوص با استفاده از رسانه های بومی مانند صدا و سیمای مرکز خاوران و نهادهای آموزشی سطح استان.
- تلاش در جهت از میان بردن حس تبعیض میان مردم شهرهای مختلف استان با توزیع عادلانه امکانات از سوی مسئولین همراه با فرهنگ سازی از طرف رسانه های محلی.
- لحاظ کردن ویژگیهای فرهنگ بومی استان و تاکید بر حفظ آنها در راستای اجرای برنامه های توسعه اقتصادی و اجتماعی در سطح استان.
- برنامه ریزی و اجرای سیاستهای لازم در زمینه جلوگیری از مهاجرت بی رویه مردم سایر شهرهای استان و یا استانهای دیگر به مرکز استان.
- توجه بیشتر به کانون خانواده به عنوان یکی از اصلی ترین منابع شکل گیری سرمایه اجتماعی و تلاش در جهت تقویت ارتباط و اعتماد متقابل بین اعضای خانواده بویژه میان والدین و فرزندان با استفاده از ظرفیت مراکز آموزشی مانند مدارس و دانشگاهها و همچنین رسانه های جمعی.

منابع و ماخذ:

- پوتنام،رابرت(۱۳۸۰)دموکراسی و سنت های مدرن، ترجمه دلفروز،انتشارات روزنامه سلام،تهران.
- چلبی،مسعود(۱۳۷۵)جامعه شناسی نظم:تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، نشر نی،تهران.
- شارع پور،محمود(۱۳۸۵)ابعاد و کارکردهای سرمایه اجتماعی و پیامدهای حاصل از فرسایش آن،چاپ شده در بررسی مسایل اجتماعی ایران،چاپ سوم،انتشارات دانشگاه پیام نور،تهران.
- شریف ثانی،مریم(۱۳۸۴)،مجموعه مقاله های نخستین سمپوزیوم سرمایه اجتماعی و رفاه اجتماعی،دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی،تهران.
- فاتحی دهاقانی،ابوالقاسم(۱۳۸۳)، تاثیر سرمایه اجتماعی بر هویت اجتماعی دانشجویان در شهر تهران،مقطع : کارشناسی ارشد ، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان ،راهنما:فریدون وحیدا و صمد کلاتری .
- فوکویاما،فرانسیس(۱۳۷۹)پایان نظم،سرمایه اجتماعی و حفظ آن،ترجمه غلام عباس توسلی،نشر جامعه ایرانیان،تهران.
- گیدنز،آنتونی(۱۳۸۰)پیامدهای مدرنیته،ترجمه محسن ثلاثی،چاپ دوم،انتشارات مرکز،تهران.
- محمدی ، محمد علی(۱۳۸۴)، سرمایه اجتماعی و سنجش آن ،دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی،تهران.
- Baum,F.(2000)"Social capital,Economic capital and power.Journal of Epidemiological Community Healthm,54,PP409-410.

همایش ملی خراسان جنوبی، نظم و امنیت

اردیبهشت ۱۳۹۲ - دانشگاه بیرجند

National Congress on South Khorasan, Discipline and Security (SKDS-2013)

- Bourdieu, p.(1986) "The forms of Capital", In J. Richardson (ED) Handbook of Theory and research for the sociology of education, New York: Greenwood press.
- Field, John .(2003) . "social capital " . published by Routledge , london , uk.
- Rose ,Dina , Clear , Todd .(1998) . "Incarceration social capital , and . Crime: Implications for social Disorganieation Theory" . Criminology Bererly Hills : Vol .36 , (pg .441-479).